

«ΣΚΟΡΠΙΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΧΑΜΕΝΗ ΑΝΟΙΞΗ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ»

του Σπύρου Παντελή

Τον Οκτώβριο του 1974, δύο μήνες μετά την πτώση της δικτατορίας, άρχιζα τις σπουδές μου στη Σχολή Ηλεκτρολόγων – Μηχανολόγων του ΕΜΠ. Η ατμόσφαιρα της ελευθερίας, της δημοκρατίας και της αλλαγής που επικρατούσε στις σχολές ήταν πρωτόγνωρη και όταν εκ των υστέρων την αναπολώ (με τη νοσταλγία που προκαλείται αναπόφευκτα από το πέρασμα 30 ετών), συνειδητοποιώ τη μεγάλη τύχη που είχαμε να ζήσουμε αυτή την ανεπανάληπτη εποχή της μεταπολίτευσης στα 20 μας χρόνια.

Οι μαζικές γενικές συνελεύσεις των φοιτητικών συλλόγων (με κύριο θέμα για αρκετό καιρό την αποχουντοποίηση), η κορυφαία δημοκρατική διαδικασία των ελεύθερων εκλογών (που δεν την είχαμε γνωρίσει, παρά σαν παιδιά στην προχουντική εποχή), οι πολιτικές συζητήσεις, τα πηγαδάκια και οι φραστικοί διαπληκτισμοί στον υπαίθριο χώρο και στους δρόμους γύρω από το Πολυτεχνείο, η μαζική συμμετοχή σε πορείες και διαδηλώσεις, οι πολιτικές αναλύσεις το βράδυ στις ταβέρνες και τα φοιτητικά στέκια, όλα αυτά συνήθως υπό το μουσικό υπόβαθρο (από μεγάφωνα) των αντάρτικων τραγουδιών ή των γνωστών αγαπημένων μελωδιών του Μίκη Θεοδωράκη, όλα αυτά τα ζούσαμε και τα απολαμβάναμε όχι γουλιά – γουλιά, αλλά άπληστα, μονορούφι, ίσως επειδή βαθειά μέσα μας φοβόμαστε ότι δεν θα κρατήσουν για πάντα.

Θυμάμαι σαν σε όνειρο τις πρώτες ελεύθερες εκλογές στη Σχολή με θριαμβευτική επικράτηση της ανεξάρτητης ΣΠΠΗΜ (Συνδικαλιστική Προοδευτική Παράταξη Ηλεκτρολόγων – Μηχανολόγων) με τη συμμετοχή πολλών γνωστών αγωνιστών του Πολυτεχνείου και με πρώτο Πρόεδρο του Δ.Σ. της Σχολής μας τον Νίκο Χριστοδουλάκη. Ειδικά τα πρώτα χρόνια εκτός των γνωστών ΠΑΣΠ, Πανσπουδαστικής, Δημοκρατικού Αγώνα και αριστεριστών (ΑΑΣΠΕ, ΠΠΣΠ), σε πολλές Σχολές υπήρχε σοβαρή, αν όχι πλειοψηφική παρουσία ανεξάρτητων φοιτητικών παρατάξεων.

Για πρώτη φορά μετείχα και εγώ σε φοιτητικές εκλογές με ένα ανεξάρτητο σχήμα της κεντροαριστεράς το Μάιο του 1975. Δεν θυμάμαι καν το όνομα της παράταξης, θυμάμαι μόνο ότι συμμετείχαν ο Γιώργος ο Μέγας, ο Φίλιππος ο Μπογοσιάν και νομίζω ο Νίκος ο Παναγιωταράκης, αποκλειστικά πρωτοετείς φοιτητές και ότι πήραμε 14 ή 17 ψήφους, ποσοστό χαμηλό (1,5 - 2% περίπου), αλλά όχι ανύπαρκτο.

Πέρα από τα όρια του φοιτητικού κινήματος, είχε τύχει – λόγω ιδεολογικής τοποθέτησης, αλλά και μέσω συστάσεων συμφοιτητών και φίλων – να παρακολουθήσω το 1974 μερικές προεκλογικές συγκεντρώσεις του Γ.Α. Μαγκάκη, αλλά και του αείμνηστου Περικλή Πάγκαλου, και είχα ενστερνισθεί από την αρχή την αναγκαιότητα ανανέωσης του προδικτατορικού κομματικού κατεστημένου, και τη

πολιτική θέση του δημοκρατικού σοσιαλιστικού μετασχηματισμού, που πρέσβευαν και υποστήριζαν οι Νέες Δυνάμεις. Γνωρίστηκα σιγά – σιγά μέσα στη Σχολή με παιδιά που πρέσβευαν τις ίδιες λίγο-πολύ αρχές, τον Γ.Μέγα και τον Φ.Μπογοσιάν, αλλά και με πολλούς άλλους φοιτητές σε άλλες σχολές, τον Σακελλάρη Κουτούζη, τον Γιάννη Κουτσίδα, τον Γιώργο το Γιαννούση, τον Χρήστο Τσάμη, τον Μάκη το Μαυροκέφαλο, τον Χάρη Μακρυγιώργο και πολλούς άλλους.

Αργότερα, μέσα από συζητήσεις και συναντήσεις με συμφοιτητές, φίλους που είχαν αντίστοιχες ιδεολογικές κατευθύνσεις και ανησυχίες, και είτε πίστευαν στις «Νέες Δυνάμεις», είτε δραστηριοποιούνταν σε ανεξάρτητα φοιτητικά σχήματα στο χώρο της Δημοκρατικής Αριστεράς ή Κεντροαριστεράς, άρχισε να καλλιεργείται η ιδέα μιάς ενιαίας πανελλαδικής φοιτητικής παράταξης. Έτσι φθάσαμε στο Α' Πανελλαδικό Συνέδριο της Δημοκρατικής Πορείας το Σεπτέμβριο του 1975 στη Θεσσαλονίκη. Εκεί συνάντησα για πρώτη φορά πολλούς σημαντικούς παράγοντες του φοιτητικού κινήματος (Ευάγ. Βενιζέλος, Χρ. Τσάμης, Χάρης Ταγαράς, Δρ. Ταυλάριος και πολλοί άλλοι, δεν θέλω να αναφέρω πολλά ονόματα για να μην αδικήσω όσους ξεχάσω) από αρκετές σχολές, ιδιαίτερα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης.

Το 1975 – 1976, ως Δημοκρατική Πορεία πλέον, είχαμε μία συστηματική παρουσία στα αμφιθέατρα των συνελεύσεων και στις Σχολές γενικότερα. Ήταν όμως και μία δύσκολη εποχή σε ένα περιβάλλον συχνά επιφυλακτικό, αν όχι εχθρικό, όπου, με δεδομένη την απουσία συνήθως της ΔΑΠ, προσπαθούσαμε να αποσείσουμε το χαρακτηρισμό της «δεξιότερης Παράταξης» μέσα στα αμφιθέατρα και υπό την πίεση Πανσπουδαστικής, Δ.Α, και ΠΑΣΠ.

Αυτή η προσπάθεια δημιουργούσε μερικές φορές και χαριτωμένα περιστατικά, όπως για παράδειγμα όταν ο Φίλιππος Μπογοσιάν σε πιεστικές ερωτήσεις και ειρωνείες Πανσπουδαστικής και αριστεριστών γύρω από το αν η παράταξη είναι μαρξιστική ή όχι, αναγκάστηκε να απαντήσει «δεν είμαστε μαρξιστές, αλλά ρέπουμε προς τον μαρξισμό». Αυτή η απάντηση μας χάρισε στη Σχολή για ένα διάστημα το προσωνύμιο «οι ρέποντες».

Κατά τη διάρκεια του 1975 - 1976, πέρα από την προσπάθεια σε επίπεδο της φοιτητικής παράταξης, η οποία απέδιδε ποσοστά της τάξης του 5% πάνω – κάτω, πολλοί από μας αισθανόμασταν την ανάγκη της δημιουργίας ενός νέου κομματικού φορέα στο χώρο του Δημοκρατικού Σοσιαλισμού, ο οποίος να μπορεί να διεκδικήσει αυτόν το πολιτικό χώρο από το ανερχόμενο ΠΑΣΟΚ. Για το λόγο αυτό πιέζαμε τους βουλευτές των «Νέων Δυνάμεων» να αποχωρήσουν όσο το δυνατό πιο γρήγορα από την «Ένωση Κέντρου». Θυμάμαι αρκετές φορές να επισκέπτομαι με φίλους και συναδέλφους τον Χαρ. Πρωτοπαπά, στο γραφείο του, αν θυμάμαι καλά στη οδό Πειραιώς. Υπήρξε μεγάλη ικανοποίηση και διάχυτος ενθουσιασμός όταν το φθινόπωρο του 1976 οι 4 βουλευτές της ΕΚ-ΝΔ αποχώρησαν με στόχο τη δημιουργία της νέας πολιτικής κίνησης. Τα πρώτα μηνύματα (από μαζικούς χώρους και τον Τύπο, οι δημοσκοπήσεις τότε δεν ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένες) ήταν πολύ θετικά και υπήρχε έντονη προσμονή και ελπίδα στα γραφεία της Χαλκοκονδύλη 1.

Αυτά τα γραφεία σύντομα έγιναν το δεύτερο σπίτι μας. Εκεί συζητούσαμε, διαφωνούσαμε, μαλώναμε, παίζαμε, ερωτευόμαστε, εκεί επίσης δουλεύαμε ετοιμάζοντας συσκέψεις, φυλλάδια, εφημερίδες, ημερίδες, παρουσιάσεις κλπ. Εκεί γενικότερα, ζούσαμε αυτή τη χρυσή εποχή των νιάτων, του ιδεαλισμού, της ξενοιασιάς και της ελπίδας.

Εν τω μεταξύ προχώρησαν και οι διεργασίες για την ίδρυση της νεολαίας και πρακτικά όλοι οι φοιτητές δραστηριοποιήθηκαν στο χώρο αυτό με προσωρινά ορισμένο Γενικό Γραμματέα τον Γιώργο Ανωμερίτη. Θυμάμαι κάποια στιγμή το καλοκαίρι ή φθινόπωρο του 1976 μία πρώτη, αλλά καθοριστική ευρεία συνάντηση για την οργάνωση νεολαίας, στην οποία γνώρισα και τον Γιώργο Βερνίκο, που τον ξέραμε από τα γεγονότα της Νομικής. Αναπτύχθηκε για αρκετό χρονικό διάστημα έντονη δραστηριότητα τόσο στο χώρο της Οργανωτικής συγκρότησης της νεολαίας όσο και του κόμματος μέχρι το ιδρυτικό συνέδριο της Σοσιαλιστικής Νεολαίας Ελλάδας (26-27 Μαΐου) και αμέσως μετά και του Κόμματος της Πρωτοβουλίας (28-30 Μαΐου 1977, στο ξενοδοχείο PARK).

Είχαμε βέβαια και τις απαραίτητες διαφορές μας, τις τάσεις και φράξιες, που οφείλονταν είτε σε πρόωρες προσωπικές φιλοδοξίες είτε σε πραγματικές ιδεολογικές διαφορές σε σχέση με τη Νεολαία, που οδήγησαν 7 από μας αμέσως μετά την Ιδρυτική Συνδιάσκεψη της Νεολαίας (26-27 Μαΐου) στο να παραιτηθούμε από το Κ.Σ, αντιδρώντας στην εκλογή του Γιώργου Βερνίκου ως Γεν. Γραμματέα της ΣΝΕ. Τι λόγους είχαμε επικαλεσθεί δεν θυμάμαι, έτσι κι αλλιώς δεν έχει καμμία σημασία. Πάντως το Γιώργο το Βερνίκο τον εκτιμούσαμε όλοι, εγώ είχα πάει κι ένα ταξίδι μαζί του στο Στρασβούργο τον Δεκέμβριο του 1976 σε ένα συνέδριο της Διεθνούς Σοσιαλιστικής Νεολαίας και παίζαμε και χαρτιά μαζί. Ίσως ήμασταν αρκετά νέοι και προφανώς ανώριμοι, για να συνειδητοποιήσουμε ότι αυτές οι διαφορές αποτελούν πολυτέλεια σε τέτοιες εποχές και για τέτοιες πολιτικές κινήσεις. Εχω όμως την εντύπωση ότι και σήμερα και πάντοτε και σε σημαντικότερα πολιτικά σχήματα γίνονται συχνά αντίστοιχα λάθη.

Στο μεταξύ στο φοιτητικό χώρο μετείχαμε στις εκλογές με το όνομα πλέον της Δημοκρατικής Πρωτοβουλίας, αν θυμάμαι καλά, και σε αρκετές περιπτώσεις σε συνεργασία με τον Δ.Α. Στη σχολή μας κερδίζαμε μία έδρα είτε στο Δ.Σ. (στο οποίο μετείχε ο Φίλιππος ο Μπογοσιάν) είτε στο Πανσπουδαστικό Συνέδριο, στο οποίο είχα εκλεγεί ως συνεργαζόμενος με το Δημοκρατικό Αγώνα.

Το φθινόπωρο του 1977 με μεγάλο ενθουσιασμό κινηθήκαμε όλοι στα πλαίσια της προεκλογικής προσπάθειας της Συμμαχίας. Αφισοκολλήσεις, κινήγι στους δρόμους με ακροδεξιούς (θυμάμαι χαρακτηριστικά το Χρήστο τον Πλατή να οδηγεί το αυτοκίνητό μου σαν πραγματικός ραλίστας στο κέντρο της Αθήνας), περιφρούρηση του εκλογικού κέντρου στη Σταδίου (ένα βράδυ ο Πουλαντζάς μας είχε βρει στο υπόγειο με εκλογικό υλικό να παίζουμε πρέφα με τον Γιώργο Καφετζή και αν θυμάμαι καλά τον Μιχάλη τον Κονιόρδο ή τον Αλέξη τον Μπορνόζο). Παρ' όλο που οι αναμνήσεις πια είναι αρκετά θολές και κάπως αβέβαιες, θυμάμαι πολύ έντονα την προεκλογική εξόρμηση στο Βόλο και τη Λάρισα, όπου εκπροσωπούσαμε την

Πρωτοβουλία με τον αείμνηστο Περικλή Πάγκαλο. Με πολλή νοσταλγία έχω ακόμα κάποιες εικόνες από το ταξίδι από την Αθήνα προς το Βόλο με το αυτοκίνητο του Περικλή, και με συνεπιβάτες σε μεγάλο μέρος της διαδρομής τον Ηλία Ηλιού και τη γυναίκα του, την κυρία Ελευθερία, που τους είχαμε συναντήσει να έχουν ξεμείνει στο δρόμο σε ένα αυτοκίνητο – σακαράκα ενός φίλου ΕΔΑϊτη. Θυμάμαι επίσης τις ατάκες και τα ανέκδοτα του αξέχαστου Ηλία Ηλιού στο δείπνο σε μία ταβέρνα έξω από το Βόλο που μας είχε πάει ο Μιχάλης ο Κουντούρης και καθόμουνα ανάμεσα στον Περικλή και τον Πέτρο Ευθυμίου, που αν θυμάμαι καλά ήταν με την Σοσιαλιστική Πορεία. Στη συγκέντρωση του Βόλου τσακωνόμασταν με τους Ρηγάδες, που παρά τις συμφωνίες μεταξύ των «5», επέμεναν να φωνάζουν το σύνθημα «οι κομμουνιστές ψηφίζουν Συμμαχία», που οι υπόλοιποι «4» θεωρούσαν ότι φοβίζει και τρομάζει τους πιο συντηρητικούς ψηφοφόρους.

Την άλλη μέρα το πρωί στη Ζαγορά (και σε άλλα χωριά του Πηλίου) προσπαθούσαμε να μαζέψουμε τους αγρότες στην πλατεία του χωριού, όπου θα μιλούσε ο Περικλής (με ντουντούκα). Δεν ήρθαν πάνω από 15-20 κάτοικοι στη πλατεία, υπήρχαν ακόμα έντονες φοβίες στα χωριά, πολλοί όμως «είχαν στήσει αυτί» στους δρόμους και στα σοκάκια έξω από τα σπίτια τους. Αυτή η επιφυλακτικότητα μας έκανε πολύ σκεπτικούς με τον Περικλή, τη στιγμή που υποτίθεται είχαμε μηνύματα από διάφορες γωνιές της Ελλάδας για ποσοστά που θα πλησίαζαν ίσως και το 10%.

Τελικά το βράδυ της 20^{ης} Νοεμβρίου 1977 ήλθε η μεγάλη απογοήτευση. Μόνο 2,7% για τη «Συμμαχία», εκλογή μόνο του Ηλία Ηλιού και του Λεωνίδα Κύρκου, και η Πρωτοβουλία έμεινε ένα μικρό εξωκοινοβουλευτικό κόμμα. Πολλές μέρες και ώρες συζητήσεων για το αποτέλεσμα και τα αίτιά του, για το μέλλον του κόμματος αλλά και τις πολιτικές εξελίξεις, αφού είχαμε πλέον αναδιάρθρωση του πολιτικού σκηνικού (και μάλλον την οριστική καθιέρωση του μεταπολιτευτικού δικομματισμού, όπως φάνηκε αργότερα) με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ και την εξαφάνιση της Ένωσης Κέντρου.

Από εκεί και πέρα άρχισε βέβαια η απογοήτευση και η αντίστροφη μέτρηση. Τον Δεκέμβριο του 1977 στην Κ.Ε. του κόμματος για την αποτίμηση του εκλογικού αποτελέσματος φάνηκε ότι η κυρίαρχη τάση ήταν η σταδιακή προσέγγιση με το ΠΑΣΟΚ και η κατά το δυνατόν συντεταγμένη προσχώρηση. Πολλοί απογοητευμένοι άρχισαν να εγκαταλείπουν την πολιτική δραστηριότητα, ενώ ο Χαρ. Πρωτοπαπάς με άλλους αξιόλογους συνεργάτες της Πρωτοβουλίας προχώρησε μαζί με τους Γ.Πεσμαζόγλου, Β. Τσουδερού στην ίδρυση του ΚΟΔΗΣΟ το 1979.

Από το καλοκαίρι του 1978, αρχίζοντας το τελευταίο έτος των σπουδών μου, σταδιακά απομακρύνθηκα από τις εξελίξεις αυτές και από το 1980 φεύγοντας στο εξωτερικό, έχασα σιγά-σιγά και την επαφή μου με όλους σχεδόν τους φίλους και συναγωνιστές αυτής της περιόδου. Αργότερα, και ίσως περισσότερο από συμπτώσεις ή από πρωτοβουλία κάποιων από τους παλιούς φίλους, έτυχε να συναντηθούμε κάποιες φορές με ορισμένους και να αναπολήσουμε και νοσταλγήσουμε εκείνη την εποχή.

Η πρωτοβουλία του Χάρη του Μακρυγιώργου, που τον ευχαριστώ ιδιαίτερα, ήταν μία χρυσή ευκαιρία να «ξεσκουριάσω» τη μνήμη μου και να συναντηθώ πάλι με φίλους, με τους οποίους μοιραστήκαμε αγωνίες, ελπίδες, χαρές και λύπες στην ηλικία των 20-25 ετών, τότε που η καρδιά χτυπούσε πιο έντονα και πιο αριστερά στο στήθος, για να θυμηθούμε και τον Οσκαρ Λαφονταίν.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΣΠΥΡΟΣ

Ηλεκτ/γος – Μηχ/γος του ΕΜΠ (1979) με μεταπτυχιακό (1981) και διδακτορικό δίπλωμα (1984) στις Τηλεπικοινωνίες από την Ecole Nationale Supérieure des Telecommunications(ENST) στο Παρίσι. Συνεργάστηκε ως ειδικός επιστήμων με το Πανεπιστήμιο Κρήτης και το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο. Από το 1986 εργάζεται στον ΟΤΕ και ειδικότερα από το 1987 στην θυγατρική εταιρεία του ΟΤΕ TEMAGON (πρώην ΟΤΕ – Consulting), της οποίας είναι Γεν. Δ/ντής Τεχνολογίας από το 2001.